

бовлянському повіті вона зросла з 9 у 1895 р. [14, 35] – до 29 у 1904 р., з яких 12 культивували тютюн перший рік, на пробу [12, 13].

Крім прийому готового листа, до повноважень закупівельних урядів входила реєстрація осіб, які займаються вирощуванням тютюну, та видача їм під посіви насіння. Ще з кінця XIX ст. Цісарсько-Королівська Генеральна дирекція уряду вирощування тютюну у Відні шукала шляхи збільшення врожаїв, через перейняття досвіду в країнах, які мали більш давню традицію культивування тютюну, а також через завезення нових сортів. Так, згідно з листом Генеральної дирекції від 23 березня 1894 р., ЦКатГ надала дозвіл і виділила 600 злотих на наукову подорож Ж. Яклінського до Угорщини, Палатинату (Пфальц на Рейні) та Голландії [15, 24]. Невідомо, чи відбулась ця подорож, але знаємо, що деякі господарства Галичини з початку XX ст. почали вирощувати тютюн сорту «Палатинат».

Збереглась скарга Чортківського повітового відділу до Цісарсько-Королівського намісництва від 6 вересня 1903 р., в якій повітовий відділ вказував, що протягом кільканадцяти років господарі, які вирощують тютюн, скаржаться на сорт «Палатинат», насіння якого видавали їм на тютюнової фабриці в Ягільниці. Виробники скаржилися на низьку врожайність цього сорту, що не міг окупитися навіть його обробіток, тому врожаї в Чортківському повіті – найнижчі. З метою вивчення таких скарг, повітовий уряд звернувся до голів сільських громад, з проханням подати інформацію, який сорт тютюну господарі хотіли б культивувати в регіоні, а також скерував на місце експерта для вивчення й аналізу цього питання. Більшість громад, як і експерт, дали висновок про доцільність заміни сорту тютюну «Палатинат» на сорти «Росен» або «Мускалітер» (через незадовільний стан документу, цих наведених сортів можуть бути неточними). З огляду на це, Цісарсько-королівське намісництво просило Цісарсько-Королівську Генеральну дирекцію тютюнової монополії у Відні дозволити вирощувати в Чортківському повіті тютюн сортів «Росен» або «Мускалітер» вже 1904 р. [17, 3].

Отже, наприкінці XVIII – XIX ст., з введенням тютюнової монополії в Галичині спочатку спостерігався певний занепад галузі, до чого призвели каральні санкції за самовільне вирощування тютюну, більш жорсткі вимоги до якості продукції та низькі закупівельні ціни. Перешкоджала й заборона експорту сировини. Однак згодом, з введенням в дію нових тютюнових фабрик, стала відчутною гостра нестача сировини. Зрозумівши високу прибутковість тютюнової галузі, уряд всіляко заохочував вирощування тютюну: створювалися закупівельні уряди на місцях, почали компенсувати видатки на транспортування сировини на склади, видавати насіння для посадки.

1. *Господарство України в період розкладу феодалізму і генезису індустріального суспільства (XVI–XVIII ст.) // Україна і світ. Історія господарства від першої доби і перших цивілізацій до становлення індустріального суспільства / Відп. ред. Б. Лановик. – К., 1994.*
2. *Задорожній В.С. Товарне виробництво і торгівля на західноукраїнських землях. – Львів, 1989.*
3. *Інкін В. Нарис економічного розвитку Львова у XVIII ст. – Львів, 1959.*
4. *Балабушевич Т.А. Аграрна історія Галичини у XVIII ст. – К., 1991.*
5. *Грбар М. Магнатський маєток у Східній Галичині кінця XIX – початку XX ст. (на матеріалах Ягільницького ключа Ляницькоронських) // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Історія / За ред. І. Зуляка. – Тернопіль, 2011. – Вип. 1.*

6. *Влох М. Винники, Звенигород, Унів та довкільні села. Історично-мемуарний збірник. – Чикаго, 1970.*
7. *Rutkowski J. Historia gospodarcza Polski: W 2 t. – T. 1: Czasy przedrozbiorowe. – Poznań, 1947; T. 2: Czasy porozbiorowe do 1918 roku. – Poznań, 1950.*
8. *Rusiński W. Zarys historii gospodarczej Polski na tle dziejów gospodarczych powszechnych. – Warszawa, 1986.*
9. *Kula W. Rozwój gospodarczy Polski XVI–XVIII w. – Warszawa, 1993.*
10. *Центральний державний архів України у м. Львові (далі – ЦДАУЛ). – Ф. 181. – Он. 1. – Спр. 5307.*
11. *ЦДАУЛ. – Ф. 181. – Он. 1. – Спр. 5312.*
12. *ЦДАУЛ. – Ф. 146. – Он. 8. – Спр. 523.*
13. *ЦДАУЛ. – Ф. 146. – Он. 55. – Спр. 164.*
14. *ЦДАУЛ. – Ф. 146. – Он. 55. – Спр. 171.*
15. *ЦДАУЛ. – Ф. 146. – Он. 55. – Спр. 173.*
16. *ЦДАУЛ. – Ф. 146. – Он. 55. – Спр. 178.*
17. *ЦДАУЛ. – Ф. 146. – Он. 55. – Спр. 186.*
18. *Тимець І. Таємниці тютюнової фабрики. Фотоальбом. Науково-популярне видання. – Львів, 2005.*

Tymets I.V. The Galicia Tobacco Industry in the end of the 18 – the 19th centuries (on the materials from the Liantskoronski's manors). In the article, on the basis of the archival materials, the tobacco industry growing in Galicia from including of the verge in the complement of Austria – till the beginning of the XX century. The question of the tobacco monopoly input, the growing and purchase of the raw materials, the creation of the storehouses and the purchase governments is considered.

Key words: Galicia, tobacco monopoly, cultivation of raw tobacco, purchasing offices, Yagilnyk county

Р. І. Кравченко

ПОВІТОВІ ОСТРОГИ В ХАРКІВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ НАПРИКІНЦІ XVIII – НА ПОЧАТКУ XIX ст.

Стаття присвячена розгляду процесу створення та діяльності повітових каральних установ, які діяли на Слобожанщині наприкінці XVIII – на початку XIX ст. Досліджено особливості створення та функціонування повітових пенітенціарних установ, розглянуто законодавчу основу діяльності, роль повітових закладів у процесі формування пенітенціарної системи Харківщини.

Ключові слова: острог, арештанти, Харківська губернія, покарання, пенітенціарна система

Протягом XVI – першої половини XVIII ст., у процесі виникнення та розвитку Російської централізованої держави, сформувалися основи імперської системи виконання покарань. Утвердження та розвиток абсолютної монархії призвели та прискорили зростання ролі каральних установ у бюрократично централізованому державному механізмі.

Окремі згадки щодо існування та діяльності повітових тюремних установ зустрічаються у працях Д. Багалія, Д. Міллера, А. Лейбфрейда, А. Полякової, А. Антонова, В. Маслійчука, А. Парамонова, Л. Мачуліна [1–4]. Важливим джерелом є описово-статистична інформація, відомості про губернаторів Слобожанщини та законодавчі акти імперського часу [5–7]. Історія регіональних тюремних установ імперської Росії вивчалась у працях сучасних російських та українських дослідників [8–17]. Проте, у дослідженнях істориків та правознавців, присвячених історії тюрем Російської імперії, проблема формування мережі повітових каральних установ Харківської губ. не знайшла належного висвітлення. Метою цієї статті є розгляд процесу створення та діяльності мережі повітових тюремних закладів, що виникли на території Слобожанщини наприкінці XVIII – на початку XIX ст.

Наприкінці XVIII ст., під час адміністративно-територіальної реформи, у Російській державі була сформована централізована система органів державного управління. Серед державних установ важливе місце по-

сілі й заклади системи виконання покарань. Відповідно до територіального устрою держави, ці установи створювалися при органах місцевого управління. Найбільша каральна установа була розташована у центральному губерньському місті. 1781 р. у Харкові створено робочий та упокорювальний будинки – каральні установи, в основу діяльності яких, був покладений принцип обмеження особистої волі злочинця. Крім того, при органах місцевого управління, провінційних та повітових канцеляріях існували невеликі місця ув'язнення, так звані «тюремные избы», що використовувалися для попереднього утримання злочинців. Також подібні установи служили для утримання злочинців, які були засуджені до заслання та перебували на шляху до місця відбування покарання.

У більшості випадків це були невеликі дерев'яні будинки, інколи оточені рядом дерев'яних колод, вкопаних у землю одна біля одної. Охорону в'язниць у повітових містах несли чини місцевих інвалідних команд. Більшість з повітових місць ув'язнення були розташовані у пристосованих будинках та явно не відповідали існуючим вимогам. Поганий стан місць ув'язнення у повітах Харківській губернії змушував представників місцевої державної влади, зокрема губернаторів, звертатися до вищих державних установ по допомогу. 10 липня 1799 р. Харківський губернатор П. Сабуров звернувся до городничих з наказом зібрати відомості про кількість коштів необхідних для ремонту чи можливої перебудови острогів. При цьому було наказано назвати суму, «чтобы малейшего не было притом излишества» [18, 4].

Цей наказ був пов'язаний з тим, що на 22 квітня 1800 р. було заплановано розгляд у Сенаті питання про виділення 168381 руб. 36 коп. для ремонту та перебудови тюремних острогів у Новгородській губ. Сенат надіслав до усіх губернаторів наказ зібрати відомості про кошти, необхідні для функціонування острогів у підпорядкованих їм губерніях. Наказ було виконано і 30 вересня 1800 р. губернатор П. Сабуров доповідав: «В здешней губернии, в губернском городе Харькове и уездных Богодухове, Ахтырке, Сумах, Изюме, Купянске, Старобельске, Богучаре тюрьмы для содержания колодников с караульнями имеются. В Острогожске колодники содержатся в деревянном корпусе, находящемся при каменном доме..., в Змиеве в двух деревянных избах» [18, 4зв.]. Економічна експедиція Харківського губерньського правління доповнила повідомлення: «В губернском городе тюрьма и острог для содержания колодников прочна и на ремонт оной истрчено 5117 руб. 50 коп. В уездных городах Богодухов, Купянск, Змиев, Острогожск тюрьмы крайне ветхие, почему необходимо нужна оным в тех городах постройка, а в Ахтырке, Сумах, Изюме, Старобельске и Богучаре тюрьмы по недавней в оных перестройке к содержанию колодников прочны» [18, 4зв.].

Після розгляду повідомлень городничих було вирішено усі тюрми обнести острогом – рядом вкопаних один біля одного дерев'яних стовпів. На жаль, у звіті збереглися не всі рапорти городничих, але наявні досить показові: «В городе Богучар острога нет, а находится построенная в 798 году на первый раз для тюрьмы изба одна с маленькою кладовою, покрытая соломою, при ней для солдат караульня, колодников бывает иногда 50 человек и более» [18, 6]. Або: «В Острогожске острога нет, колодники содержатся в купленной избе, бывает до 100 человек» [18, 7]; «Богодухов. Острога не имеется, а состоит одна только тюремная изба в одной связи с небольшою караульною о двух небольших для колодников и одной для караульных комнаты с сенцами, покрытая камышом, которая обветшала так, что

подвалины подгнили и скорому падению подвержена» [18, 10]; «Ахтырка. Острога нет, а находится изба под гонтовою крышею мерою в длину 19 аршин, а попереку 10 аршин. В год колодников бывает 150 человек» [18, 12].

Важливим чинником, що безпосередньо вплинуло на процес створення нових каральних установ у повітах Харківщини, стали тюремні реформи, проведені у Чернігівському намісництві протягом 1802–1805 рр. кн. О. Куракіним. Під впливом та за прикладом його реформ, розпочалося будівництво повітових каральних установ на території Харківщини.

Тюремний острог у м. Лебедин збудовано за наказом губернатора від 24 червня 1805 р., за рахунок міських прибутків. На будівництво витрачено 1837 руб. сріблом. План острогу був типовим для інших тюремних закладів губернії: головний корпус складався з трьох кімнат, де розміщувались чини охорони та арештанти, розділені на два розряди. Поряд знаходився невеликий будинок, де перебували жінки, та будинок кухні, де, за необхідності, знаходилися пересильні арештанти [18, 28].

Більш значний тюремний острог збудовано 1806 р. у Сумах. Острог мав два окремих будинки-відділення. В одному з них були дві камери для розміщення арештантів-чоловіків та одна для жінок. В іншому відділенні була більша та менша камери для розміщення арештантів за родом злочину. У цьому відділенні також перебували арештанти з чиновників та дворян [19, 24]. Богодухівський острог також збудовано 1806 р. Він мав дві казарми для розміщення арештантів та кімнату для чинів охорони [19, 32]. Міський острог в Охтирці збудовано 1807 р. за тим же планом, що й у Богодухові. Щоправда, поряд з трикімнатним корпусом, де розміщувались арештанти та чини охорони, знаходилась невелика будівля кухні та казарми для жінок [19, 28]. Куп'янський міський острог побудовано 1805 р., Вовчанський – 1808 р., Зміївський – 1804 р. [19, 44].

Типовою була ситуація, що склалася навколо Зміївського повітового острогу. 25 лютого 1806 р. Слобідсько-Український губернатор І. Бахтін ордером № 1132 наказав Зміївському городничому збудувати навколо «тюремной избы» дерев'яний острог (огорожу). Сама «тюремная изба» складалася з трьох кімнат, де розміщувались арештанти-чоловіки, жінки та охорона з місцевої інвалідної команди [20, 36]. На будівництво виділялося 600 руб. Острог навколо тюрми був необхідний для прогулянок в'язнів, адже злочинців утримувалося чимало «...и по нынешнему легнему времени от жаркого воздуха колодники немалое изнурение имеют» [20, 1].

Зміївський міський голова склав кошторис та повідомив губернатора, що Харківський купець С. Горюнов за 1500 руб. погодився збудувати острог. Головні витрати були зроблені на купівлю 576 десятиаршинних дубових колод, які вкопувалися у землю одна біля одної навколо будівлі в'язниці. Губернатор дозволив витратити на будівництво зазначену суму з винного відкupu, що належав м. Зміїв. З виконавцем робіт С. Горюновим було укладено «Контракт, каким образом выстроит в городе Змиеве около тюремной избы острог.

1. При состоящей в городе Змиеве тюремной избе выстроит Горюнов должен острог, длиною 13 поперешиком 11 трехаршинных саженой дубовыми сваями вышиною в наружности 8, а в землю до 2 аршин, собственным своим коштом, который устроен до мая первого числа 1810 года непременно.

2. Для покупки дерева и заготовления к оному острогу материалов, г-н Горюнов получил в Змиевской городской Думе при заключении контракта денег 500 рублей, чтобы он на сию сумму приискал дерева и на-

чал рубку оного в октябре месяце, а возку оного дерева начал по зимнему санному пути.

3. Сваи ставят плотно, внизу они забыты щебнем и глиною должны, дабы от гнилости повреждения не было, по рассуждению побега колодников.

4. По окончании работ подлежащее освидетельствование произведено будет» [20, 8].

На випадок смерті підрядчика вся відповідальність покладалася на його старшого сина Івана та поручителів губернського секретаря Г. Петровського та поміщика М. Маницького.

У жовтні 1808 р. Слобідсько-Українському губернатору І. Бахтіну надійшов лист, підписаний міністром внутрішніх справ з наказом зібрати відомості «...о настоящем положении всех вообще тюремных зданий» та повідомити МВС, «...какие сделаны распоряжения в рассуждение помещения колодников по тем городам, где вовсе нет казенных для содержания их строений или существующие по ветхости не могут быть к тому удобны» [21, 1]. Протягом 1804–1807 рр. були збудовані остроги в найбільших повітових містах. У всіх повітових острогах дотримувались принципу роздільного утримання чоловіків та жінок. В'язниці були невеликі, більшість складалася з трьох кімнат. Зазвичай одна з кімнат відводилася для чинів Корпусу внутрішньої сторожі, які несли охорону в'язниць. Спеціальних чиновників, які б мали наглядати за внутрішнім життям в'язниць, не було.

У ставленні до арештантів слід відзначити, поряд з жорстокістю, характерною для епохи в цілому, значні вияви милосердя. Харчове забезпечення з боку держави було мінімальне, тому арештантам дозволялося просити милостиню, яку досить щедро подавали. Часто, через відсутність у повітових містах інвалідних команд чи інших військових з'єднань, охорону в'язниць несли міські жителі за жеребом.

Щомісячно з повітових міст губернії Харківському губернатору направлялись відомості про утримуваних під вартою за спеціально затвердженою формою. Згідно форми А, подавалися відомості про звання, ім'я, вид злочину та згідно рішення якої державної установи утримувався у в'язниці, чи мав право на амністію. У формі Б для осіб, які були засуджені до відробітку завданої шкоди, повідомлялось ім'я злочинця, вартість украденого та за рішенням якої установи він працював [22, 20]. Також розглядалось питання можливого будівництва повітових кам'яних тюремних замків. Взимку 1812 р. Харківський губернатор І. Бахтін отримав від міністра внутрішніх справ листа, у якому були представлені зменшені копії зразкових планів тюремних замків, затверджених 4 серпня 1811 р. імператором Олександром І.

За наказом І. Бахтіна, губернський архітектор В. Лобачевський, відповідно до представлених планів, склав кошториси на будівництво кам'яних тюремних замків. Оскільки на розгляд І. Бахтіна були надіслані чотири варіанти планів в'язниць, він для можливого майбутнього будівництва обрав план № 2. За ним, в'язниця мала дві окремі великі казарми для розміщення арештантів, лікарню, лазню, декілька комор, приміщення для чинів охорони. За розрахунками архітектора В. Лобачевського, вартість будівництва кам'яної в'язниці, згідно плану мала сягати 22527 руб. 27 коп. [23, 5]. Будівництво в'язниці за планом № 1 визнано надто дорогим (кошторис становив 42994 руб.), а за планами № 3 та № 4 – не вигідним, через малі розміри арештантських приміщень [23, 6].

Тюремні установи або остроги у повітових містах губернії підпорядковувались місцевим городничим. За необхідності виділення коштів для потреб повітових

тюрєм, місцеві городничі зверталися до губернатора. Оскільки становище дерев'яних повітових тюремних замків поступово погіршувалося, кількість звернень була значною.

Так, 2 серпня 1818 р. Валківський городничий доповідав губернатору В. Муратову: «В здешнем городском остроге во время ненастной погоды бывает сильная течь, особо с дому выведенная кирпичная труба разломалась, да в печных трубах нет заслонок. Вокруг острожного дому поверх доски и при входе в дому рундук сгнил, разрушился, сверх того некоторые окна в казарме сделались крайне ветхи и вовсе негодны, а потому предвидится необходимость исправить починкою» [24, 1]. 20 серпня 1818 р. Вовчанський городничий просив виділити на освітлення місцевого острогу 120 руб. на рік [25, 2]. Раніше, за указом губернатора І. Бахтіна, виділено 50 руб. на рік. Куп'янський городничий просив затвердити кошторис на суму 182 руб. 50 коп. на влаштування в острозі двох печей [26, 2]. Лише протягом осені 1818 р. до канцелярії Харківського губернатора надійшло 67 клопотань відносно затвердження певних витрат на функціонування повітових тюремних замків.

У грудні 1818 р. Сенат розглянув рапорт Слобідсько-Українського губернського правління, в якому повідомлялось: «17 августа, ночью, содержащиеся в Изюмском остроге четыре важных арестанта Григорий Савин, Степан Ковылин, Данила Самарский, Сергей Зюбенко, стоящих внутри того острога на часах инвалидной команды 3-х солдат, накормили называемыми варениками, начиненными мясом, куды были примешаны семена травы дурмана, чем привели их в беспамятство, и из тюремной избы проломавши в ней железную решетку вылезли, потом, сняв с завалины большую доску приставили к острожному палисаднику и через оный бежали» [27]. Ця подія набула широкого розголосу, була розглянута Сенатом, який вирішив, крім ретельного розслідування пригоди, повідомити про неї усіх губернаторів, для недопущення подібного в інших місцевостях імперії.

Описуючи подробиці втечі, командир Харківського губернського батальйону підполковник Домбровський звертав увагу на те, що основною причиною її став поганий стан Ізюмської в'язниці: «Через редкие решетки свободно может человек пролезть, палисад вокруг оного подгнил, казармы выстроены без всякого внизу фундамента, без полу и потолочные доски не укреплены» [28, 46]. Протягом року середня кількість утримуваних в Ізюмському острозі коливалась від 35 до 132 осіб, тому питання створення належних умов утримання колодників стояло гостро.

Ця втеча стала додатковим поштовхом для практичного втілення ідеї будівництва в Ізюмі кам'яного тюремного замку. Ізюмський городничий навесні 1818 р. доповідав губернському правлінню щодо кількості арештантів, які постійно утримувалися у замку (їх було близько 80) та наполягав на необхідності побудови нової в'язниці. Влітку 1818 р. Сумському землеміру Маслоу наказали скласти план будівництва нового тюремного замку в м. Ізюм, взявши за основу зразковий план № 2, затверджений 4 серпня 1811 р. імператором Олександром І [28, 6]. У жовтні 1818 р. губернський архітектор Чернишов подав на розгляд губернатора план будівництва Ізюмського тюремного замку. На будівництво мали витратити значну кількість будівельних матеріалів, зокрема 685 тис. цеглин, загальна вартість будівництва сягала 71749 руб. 20 коп. [28, 43].

Таким чином, у процесі реформування адміністративно-територіального устрою Російської держави,

наприкінці XVIII – на початку XIX ст., на території Слобожанщини виникла система органів виконання покарань у вигляді обмеження волі. Система включала губернські каральні установи – робочий будинок, а також мережу провінційних та повітових місць ув'язнення. Являючись структурним елементом державної системи управління, каральні установи виконували притаманні їм функції, в умовах завершення процесу централізації держави та станового поділу суспільства.

Відповідно до основних закономірностей розвитку російського карального законодавства, система каральних установ на Слобожанщині формувалася у тісному взаємозв'язку з органами державного управління. Мережа пенітенціарних закладів, що діяли на Слобожанщині, згідно із загальною практикою була пристосована для утримання місцевих злочинців та могла використовуватися для пересилання злочинців у віддалені регіони держави.

Прогресивні зміни в пенітенціарній галузі, запропоновані кн. О. Куракіним, на початку XIX ст. знайшли підтримку у представників вищих органів державного управління. У повітових містах Слобожанщини була побудована мережа пенітенціарних установ, повітових острогів у діяльності яких виявлялися нові, гуманніші тенденції. З'явилися та набули поширення в процесі пенітенціарної практики основні принципи виконання покарань, пов'язані із поділом злочинців під час їх утримання за статевою та віковою ознаками. Набуло поширення розуміння необхідності виправного впливу при здійсненні покарання.

Таким чином, наприкінці XVIII – на початку XIX ст. у губернії відбувався процес формування системи органів виконання покарань, в основу діяльності яких був покладений принцип корегуючого обмеження особистої волі злочинця. Цей процес виглядав багатоманітним, але гостро необхідним, виходячи із загальних потреб державного будівництва.

1. Багалеї Д.І., Миллер Д.П. *История города Харькова за 250 лет его существования: В 2 т. – Х., 1993. – Т. 1.*
2. Антонов А.Л., Маслийчук В.Л., Парамонов А.Ф. *История Харьковского городского самоуправления. 1654–1917 гг. – Х., 2004.*
3. Лейбфрейд А.Ю., Ю.Ю. Полякова *Харьков от крепости до столицы. – Х., 2001.*
4. Мачулин Л.И. *История тюремного Харькова (1668–1917 гг.). – Х., 2005.*
5. *Описи Харьковського намісництва кінця XVIII ст.: Описово-статистичні джерела / Упор. В. Пірко, О. Гуржій; редкол.: П. Сохань (відп. ред.) та ін. – К., 1991.*
6. Посохов С.И., Ярмыш А.Н. *Губернаторы и генерал-губернаторы. – Х., 1996.*
7. *Хрестоматія з історії пенітенціарної системи України / Упор. Г. Радюв, І. Резник: В 2 ч. – К., 1998.*
8. *Рогов В.А. История уголовного права, террора и репрессий в Русском государстве XV–XVIII веков. – М., 1995.*
9. *Аладина Л.С. Уголовно-исполнительная политика Российского государства (вторая половина XVIII – первая половина XIX вв.): Автореф. дис. ... канд. юр. наук. – М., 2003.*
10. *Детков М.Г. Исполнение наказания в дореволюционной России: организационно-правовые аспекты становления и развития системы исполнения наказания в виде лишения свободы: Учеб. пособ. – М., 1990.*
11. *Лисин А.Г., Петренко Н.И., Яковлева Е.И. Тюремная система Российского государства в XVIII – начале XX вв.: Учеб. пос. – М., 1996.*
12. *Рассказов Л.П., Упоров И.А. Тюремные инструкции в Российской Империи: Учеб. пос. – Краснодар, 1999.*
13. *Рассказов Л., Упоров И., Белозеров А. Тюремные заклю-*

ченные в XVIII веке // Преступление и наказание. – 2001. – № 8.

14. *Неалов О.П. Організаційно-правове забезпечення реалізації тюремної реформи в Російській імперії в другій половині XIX – на початку XX ст. (на матеріалах українських губерній): Дис. ... канд. юр. наук. – Х., 2003.*
15. *Россіхін В.В. Пенітенціарна система Російської імперії в XIX – на початку XX ст. (на матеріалах українських губерній): Автореф. дис. ... канд. юр. наук. – Х., 2005.*
16. *Григорьев О.М. Пенітенціарна теорія та практика в Російській імперії в кінці XVIII – на початку XX ст.: історико-правове дослідження (на прикладі українських губерній): Автореф. дис. ... канд. юр. наук. – К., 2007.*
17. *Ягунов Д.В. Державне управління пенітенціарною системою України: історія, сучасність, перспективи. – Одеса, 2005.*
18. *Держархів Харківської обл. – Ф. 4. – Оп. 2. – Спр. 161.*
19. *Держархів Харківської обл. – Ф. 7. – Оп. 4. – Спр. 32.*
20. *Держархів Харківської обл. – Ф. 3. – Оп. 16. – Спр. 196.*
21. *Держархів Харківської обл. – Ф. 3. – Оп. 13. – Спр. 286.*
22. *Держархів Харківської обл. – Ф. 3. – Оп. 22. – Спр. 859.*
23. *Держархів Харківської обл. – Ф. 3. – Оп. 38. – Спр. 56.*
24. *Держархів Харківської обл. – Ф. 3. – Оп. 38. – Спр. 243.*
25. *Держархів Харківської обл. – Ф. 3. – Оп. 38. – Спр. 244.*
26. *Держархів Харківської обл. – Ф. 3. – Оп. 38. – Спр. 295.*
27. *Полное собрание законов Российской империи. – I собр. – Т. 35. – № 27616.*
28. *Держархів Харківської обл. – Ф. 4. – Оп. 35. – Спр. 150.*

Krawchenko R.I. The district jails in the Kharkiv province in the end of 18th – the beginning of the 19th century. In the article has been discovered the process of the formation and activity of the region punitive institutions in Slobidska Ukraine in the end of 18th – the beginning of the 19th century. The characteristic features of the creation and functioning of the district punitive institutions have been studied. Also has been analyzed the legislative basis of functioning and the role of the district institutions in the process of the punitive system formation in the Kharkiv region.

Key words: jails, prisoners, the Kharkiv province, penalty, punitive system

Ф. Т. Хададова

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЖИТОМИРСЬКОГО МІСЬКОГО МАГІСТРАТУ (кінець XVIII – 40-і рр. XIX ст.)

У статті розглянуто основні напрями діяльності Житомирського міського магістрату, його взаємодію з поліцією, сирітським судом і органами губернського правління.

Ключові слова: магістрат, функції магістрату, податки, рекрутський набір, сирітські суди

Історія самоврядування окремих місцевостей України займає одне з чільних місць у сучасній історичній науці. Саме тому актуальним є вивчення досвіду самоврядної адміністративної, фінансової та інших сторін діяльності магістратів, що довгий час були основою самоуправління міст. Метою цього дослідження є характеристика основних напрямів діяльності Житомирського міського магістрату та його взаємодії з центральними органами управління. У статті вирішуються наступні завдання: розглядаються основні функції Житомирського міського магістрату та способи їх втілення; аналізуються труднощі, що виникали на шляху реалізації основних завдань магістрату та правові основи його діяльності.

Житомирський міський магістрат довгий час залишався єдиним органом адміністративного управління в Житомирі, тому мав досить широке коло повноважень. До основних функцій Житомирського міського магістрату належали: збір податків; ведення міського господарства; розгляд судових справ; обов'язки нотаріальної установи; утримання та контроль за міською